

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרָשַׁת וַיִּגַּשׁ

ה' טבת תשע"ח

הפטרה: ויהי דבר ה' אלי
יום חמישי צום עשרה בטבת
יציאת השבת ר"ת 17:39
ברכת הלכנה החל מיום שני
גיליון 461

יציאת השבת:

17:20

ירושלים: 17:21

מניסת השבת:

16:08

ירושלים: 16:05

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל... וּבְכָל נַפְשְׁךָ

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

נקודת שיא ביחסים בין יעקב ויוסף בנו, היא פגישתם המרגשת לאחר עשרים ושתים שנה. התרגשות גדולה מאוד יש גם מצד יעקב וגם מצד יוסף. אך מה קורה במפגש עצמו? הכתוב אומר (מו, כט): "ויפול (יוסף) על צואריו ויבך על צואריו עוד". וברש"י העיר על פי התלמוד: "אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא קריאת שמע". הפרשנים (עיין שפתי חכמים) הקשו כיצד הפריע יוסף ליעקב בתפילתו וכן מדוע יוסף לא עמד והתפלל באותה שעה וכו', ותרצו מה שתרצו. אך לעניות דעתי יש להקשות גדולה מזו. מדוע יעקב לא מתפלל קודם לכן או אחר כך, אחרי שחיכה זמן רב למפגש זה? אלא ודאי כיון יעקב את השעה לומר דווקא אז קריאת שמע. מדוע?

יש שתרצו על פי הפסוק הבא בו אומר יעקב ליוסף: "אמנותה הפעם אחרי ראותי פניך כי עודך חי", וקודם פטירתו של אדם צריך לומר קריאת שמע. (ולכן אומרים קריאת שמע על המיטה, קודם השינה, כי השינה אחד משישים במיתה). וגם לפי תירוץ זה היה צריך יעקב לומר קריאת שמע קודם המפגש עם יוסף, ולא בזמן המפגש, שמא ימות!

וגראה לומר, כי יעקב אבינו כיוון את השעה, וברגע שבו נפגש עם יוסף החל לקרוא קריאת שמע! והטעם, כיון שרצה יעקב את כל האהבה הגדולה שהיתה לו ליוסף, להקדישה לקדוש ברוך הוא. ולכן דווקא בנקודת השיא של המפגש ביניהם הוא קורא קריאת שמע! ובכך מקיים "ואהבת את ה' אלוהיך... בכל נפשך" – בכל נפשך ממש. וכשם שקיים התנא המופלא עקיבא בן יוסף בנפשו. היה מעמד זה לימוד ליוסף ולאחיו ולצאצאיהם לדורותיהם, שתהיה אהבת ה' תקועה בלבם ולקדש את שמו הגדול של ה' יתברך.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנזקקים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

צום עשרה בטבת – יום הקדיש הכללי

צום עשרה בטבת, הוא אחד מארבעה ימים בשנה, המציינים לנו תקופות קשות בהיסטוריה היהודית. שלושת הימים האחרים הנם: תשעה באב - יום חורבנם של בית ראשון ובית שני. יז' בתמוז - היום בו פרצו טיטוס ולגיונות הרומאים את חומות ירושלים. ג' בתשרי - יום המציין את הירצחו של גדליה בן אחיקם, המושל היהודי ביהודה, מטעם מלכות בבל.

עשרה בטבת, מציין את תחילת המצור שהטיל נבוכדנצר, מלך בבל על ירושלים ואת תחילתו של הקרב, שבסופו נחרבו ירושלים ובית המקדש ועם ישראל הוגלה לבבל למשך שבעים שנה. אנו מוצאים תיעוד לעשרה בטבת, כבר בדבריו של הנביא יחזקאל, שהוגלה לבבל, כחלק מקבוצת הגולים הראשונה שנשלחה לשם בידי נבוכדנצר, אחד עשר שנים לפני חורבן בית המקדש עצמו.

בשל חומרתו של צום זה, נוהגים לקיימו גם כאשר הוא חל בערב שבת (יום שישי), לעומת שאר ימי הצום, שמועדיהם משתנים או נדחים בהתאם לשבת.

תרגום השבעים

תרגום התנ"ך ליוונית, יצר מעין "הכשר" לשפה זו והשפיע רבות על החברה היהודית. מלבד האירועים שהזכרנו, התרחשו אירועים קשים נוספים בסמוך ליום עשרה בטבת. בשמונה בטבת, כינס המלך המצרי פתולמי, שבעים חכמים יהודים ואילץ אותם בעל כרחם, לתרגם את התנ"ך לשפה היוונית. על אף שהתלמוד מספר לנו על נס שאירע במהלכו של התרגום - כל שבעים החכמים, שישבו בתאים נפרדים, תרגמו את התנ"ך בצורה זהה לחלוטין - ראו החכמים, בני התקופה, את התרגום באור שלילי ביותר. התלמוד מציין כי כאשר יצא תרגום זה לאור, "כיסתה חשיכה את העולם".

תרגומו של התנ"ך ליוונית, הוריד ממעטה הקדושה שאפף את התורה היהודית ופתח אותו בפני כל. בנוסף, סייע ליהודים "ההלניסטים" לקדם את תכניתם, לקרב את תרבות יוון לחיי היהודים ולנסות לשלב את ערכי יוון ואת אורח החיים היווני ביהדות. תרגום התנ"ך ליוונית, יצר מעין "הכשר" לשפה זו והשפיע רבות על החברה היהודית, כשהוא תורם להתבוללות ולהתקרבות "חלקה" ומהירה יותר לתרבות היוונית.

צורת הכתיבה של המילה יון מראה את ההשפעה על עם ישראל. בתחילה מעט כמו האות יו"ד הקצרה, ואחריה ארוך יותר כאות ו"ו, ולבסוף ההשפעה כל כך חזקה כמו נו"ן ארוכה.

פטירתו של עזרא הסופר

בתשעה בטבת נפטר עזרא הסופר. חכם זה, היה ענק שבענקים, כאשר התלמוד אף משווה אותו למשה רבנו! אילולא ניתנה התורה למשה, היא היתה מועברת לבני ישראל דרך עזרא. תחת שרביטו והשראתו של עזרא הסופר, הונהגה "שיבת ציון" מגלות בבל ובסיועו של נחמיה - נבנה הבית השני, אם כי בגרסה צנועה יותר מזו של מקדש שלמה המפואר.

עזרא היה זה שחידש את בריתו של משה רבנו, בין ישראל לאלוקים והוא זה שעצר את תופעת נשואי התערובת, שפשתה בקרב העולים לירושלים. הוא חיזק את שמירת השבת מבית ומחוץ ובנה מערך לימודי והסברתי להעמקת הידע ולפיתוח התורה שבעל פה, שניתנה למשה בסיני.

עזרא הסופר, שהיה אדם ללא רבב, רחום וחנון, בעל מעוף, ידע רב וכריזמה סוחפת, הוא היה שליח ה', שבזכותו שרדו היהדות והעם היהודי עד היום. משום כך, אין כל פלא, שאנו מציינים את יום פטירתו כיום אבל. ואולם, מכיוון שאין הגיון בקיום שלושה ימי צום רצופים, וכמו כן לא ניתן לעמוד בשלושה ימי צום כאלו, אוחדו מועדי השמונה והתשעה בטבת, ליום צום אחד - עשרה בטבת.

איחוד מועדי אבלות

יום הקדיש הכללי - ויום השואה היהודי. חכמי ישראל, שלא היו מועונינים למלא את לוח השנה בימי אבל, דגלו בצירוף ימי זיכרון וימי צום

זה לזה. לכן מציין תשעה באב גם את יום הזיכרון לחורבן קהילות שו"ם (שפיירא, וורמייזא ומגנצא שבגרמניה, היום שפייר, וורמס ומיינץ), במסעי הצלב לפני כאלף שנים, על אף שקהילות אלו נחרבו בחודש אחר.

מדיניות זו, של איחוד ימי זיכרון, הייתה מקובלת בעולם היהודי עד לשואה, שהשתוותה בגודלה, לכל

מה שקדם לה בהיסטוריה היהודית בגולה.

אף על פי כן, גם לשואה הוקצה יום הזיכרון דווקא לעשרה בטבת, מתוך התחשבות בחלקים גדולים בעם ישראל.

"כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו" (זכריה ח, ט).

תחילת הצום: 5:00 **צום עשרה בטבת** סיום הצום: 17:15

א. תקנו הנביאים והחכמים שלאחר החורבן לצום בעשרה בטבת, מפני שבאותו יום בא נבוכדנאצר מלך בבל עם חילותיו לצור על ירושלים, וממנו זה התחילה הפורענות שנסתיימה בחורבן בית המקדש הראשון וגלות השכינה. ומאז שהוקם בית המקדש השני בטל הצום, אבל כשחזר ונחרב חזרה תקנת הצום לקדמותה. ואף שבימי הבית השני החל המצור בתאריך אחר, מכל מקום עיקר הצומות נתקנו על החורבן הראשון, שמכמה בחינות הוא חמור יותר, ועליו אנו צמים. וכיוון שכבר נקבע צום בעשרה בטבת, נצטרפו לענייניו של הצום עוד שני מאורעות מצערים שחלו סמוך לאותו יום: מיתת עזרא הסופר בט' טבת, ותרומם התורה ליוניית בח' טבת.

ב. **השווה בטעות בצום:** מי שטעה ושתה ביום צום, חייב להמשיך לצום, שכן ימים אלו נקבעו לצום על הצרות שאירעו לנו בהם. ואף שבאכילתו או שתייתו שבר את הצום, וכבר לא יאמר בתפילתו "עננו", מכל מקום איסור אכילה ושתיה ממשיך לחול עליו. ומי שעשה עבירה אחת אין לו היתר לעשות עבירות נוספות (שו"ע תקסח, א). ואין צורך להתענות ביום אחר תמורת הצום ששבר, מפני שחיוב הצום הוא דווקא באותו יום שבו תקנו חכמים לצום.

ג. **חולים פטורים מהצום:** כשתקנו הנביאים והחכמים את הצומות תיקנום לאנשים בריאים, אבל על החולים לא גזרו לצום. ובוה שונה דין יום הכיפורים מדין שאר הצומות. שביום הכיפורים גם החולים חייבים לצום, מפני שהוא מן התורה, ורק כשהמחלה קשה עד שהצום עלול לגרום לסיכון הנפש אין לצום, שפיקוח נפש דוחה את מצוות התורה. אבל בשאר הצומות שתקנו חכמים חולים פטורים, ואינם צריכים לאכול ולשתות לשיעורים, אלא יאכלו וישתו כדרכם, אבל לא יענו עצמם במאכלי מותרות.

ד. **מעוברות ומניקות:** פטורות מהצומות הקלים (שנמשכים ביום בלבד). והטעם לכך, מפני שמעיקר הדין הנביאים תקנו לצום בצומות הללו רק בשעה שיש על ישראל גזרות קשות, ואילו ביום אנו נוהגים לצום בכל הצומות גם כשאין עלינו גזרות קשות, מפני שכך נהגו וקיבלו כל ישראל לצום בהם עד שיבנה בית המקדש במהרה בימינו. אולם כבר מתחילה נהגו שהמעוברות והמניקות אינן צמות בהן, מפני שהצום קשה להן יותר מלשאר הבריאים.

ה. **קטנים שלא הגיעו למצוות:** פטורים מן הצומות שתקנו חכמים, וגם אין מצווה לחנכם לצום. רק ביום הכיפורים, שהצום מהתורה, יש מצווה לחנכם להתרגל לצום בתחילה מספר שעות ואחר כך צום מלא. ובשאר הצומות אין מצווה לחנכם, אבל נוהגים להאכיל אותם מאכלים פשוטים כדי לחנכם להתאבל עם הציבור (מ"ב תקן, ה). ואם הילדים הגדולים והבריאים רוצים להתענות עד הצהריים, מנהג יפה בידם, אבל לא יתענו כל היום (רמ"ע מפאנו קיא, כף החיים תקנד, כג).

וכל המתאבל על ירושלים יזכה לראות בבנינה במהרה בימינו אמן.

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאה ציטרון. שרה בת שמוחה. מרים יהודה. ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עור בן עישה. תקוה בת עזיה. אלנה בת ג'אן. מול בת ענולה. אברהם בן רחל. הראל בן אביגיל. יהודה גלר. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. מיטל מוריה אדרי הי"ו. להחיות נעדר צה"ל ושבי"ו ובהם: אורון שאול, דוד גולדן, גיא חבר, רון ארד, יוכיזה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יחזקאל פולארד הי"ו. לעילוי נשמת: הגר"ע יוסף צוק"ל. הגר"מ אליהו צוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן. הרב שלמה צוקר. יונה יונה. סופר מנחם. אליאור קדושים. הרב אברהם צוקרמן. יצחק עמיר. נדיר נחום. ניסים כהן. רובי צעדי. יצחק בן מלך מורח. מרדכי ומשה מורח. ישראל אברהם נתן. ראובן אלון בן נוסיה. יצחק ועמרים אטיאס. ר' חיים אוחננה. לוי יצחק אמדין. אורן מועלם. אליהו טויטו. דוד חגי. דוד גרוסברג. יואל דללי. עמוס דמרי. סימנטוב משה יהודה. ישראל בן גמרה. רבי דוד הכהן. ישראל בן שושנה. נעים משה. אהרן מורח. יצחק ושמוחה אילון. נסים וסליקה שושן. יצחק ולאה אסמרטון. נדירה שמעון. מעירה לוי. אסתר בת תורא. אסתר חדר. חנה יצחק. ד"ר פנחס. אליהו בת פריחה. תורה זיסון. אסתר בת זוהרה. אסתר וענבר נחום. מרים ועננו. עזיה עמוס. רות עקב. חיה רחל לוי. נעמה בת מנודה. לאוהא מרד. זוהרה בת חנה. עליזה כהן. שרה אוליא. יוכבד ועקנין. עישה דהן. בריה סופר. רותי אטל. סבטלה בת אולנה. אסתר איבני. כמיסה דודי. ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שגדור, שושנה רוז, רפאל פריצי, וציעצילה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד. לע"נ: החייל לירון יהודה. סימנטוב משה יהודה. אוסיף ברום. יוסף כהן. אליהו ומול תורג'מן ז"ל.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה